

Osnovi istraživanja u političkim naukama

Eksperiment

- Osnovna podela:
  - **Eksperimentalna**
    - Laboratorijski eksperimenti
    - Eksperimenti u prirodnim uslovima
  - **Neeksperimentalna**
    - Anketna istraživanja na populaciji
    - Terenska istraživanja
  - **Kombinovane metode**

Eksperimentalna istraživanja

- Osnovne karakteristike:
  - **Cilj:** utvrđivanje **UZROČNE POVEZANOSTI** nezavisnih i zavisnih varijabli
  - **Postupak:** **Eksperimentalna manipulacija** nezavisnom varijablom – bilježenje uticaja na zavisnu varijablu
  - **Ključni aspekt:** **kontrola** svih relevantnih uslova

“Ako promijenim varijablu A, da li će se kao rezultat javiti promjena u varijabli B?”

Osnovne odlike eksperimenta

1. **Namjerno izazivanje pojave** koja se želi proučavati
2. **Kontrola** svih relevantnih uslova pod kojima se javlja pojava
3. **Sistematsko variranje uslova** pod kojima se pojava javlja
4. **Kvantifikacija** – brojčano izražavanje posmatranih pojava

Prednosti eksperimentalnog metoda

- Ključna prednost: najpouzdaniji metod za donošenje zaključaka o **kauzalnim odnosima**
- **Namerno izazivanje** pojave – ne čekamo da se spontano javi, proučavanje u najpogodnijim uslovima
- **Ponavljanje** – mogućnost proveravanja i validiranja rezultata
  - *Repliciranje

Kauzalnost: četiri uslova kauzalnosti

Možemo zaključiti da varijabla X utiče na varijablu Z ukoliko su ispunjeni sledeći uslovi:

1. **sistematska kovarijacija** (korelacija) varijabli
2. vremenski poredak – **uzrok mora prethoditi posledici**
3. **eliminacija alternativnih uzroka** (ne postoji treća varijabla koja je odgovorna za povezanost dvije posmatrane)
4. postoji **teorijsko potkrepljenje** za uzročni odnos

Nezavisna promenljiva (NV)

- Promenljiva kojom eksperimentator **namjerno manipuliše**
  - Aspekt scenarija koji se mijenja na definisan način, dok ostali uslovi treba da ostanu konstantni.
- Svaka promena NV daje novu **eksperimentalnu situaciju** ili **nivo promjenljive**
- Subjekti treba da budu **slučajno raspoređeni** po nivoima varijable
  - kako bismo mogli pripisati efekte dejstvu ove varijable
- Preporučljivo je izvesti **proveru** efektivnosti manipulacije

Pitanje za razmišljanje: Čime je sve moguće manipulirati? Da li možemo manipulirati političkim opredjeljenjem ili socijalnim statusom?

Eksperimentalna kontrola

MANIPULACIJA

aktivno, namjerno, sistematsko uticanje na promjenljive (odnosi se na NP)

- **Direktna** – primena zvučnih, taktilnih i drugih draži na čula, stavljanje ispitanika u posebne uslove (glad, izolacija), potkrepljivanje
- **Iscenirana** – kreiranje situacija koje liče na životne; složena, zahtijeva scenario i saradnike

KONTROLA

držanje uslova konstantnim (odnosi se na eksterne varijable)

- **Nesistematske varijable – homogenizacija**: svi činioци treba da budu u što većoj mjeri homogeni, to jest konstantni
- **Sistematske varijable – dekorelacija (ujednačavanje)**: grupe ispitanika treba da se ujednače s obzirom na spoljnu varijablu

Najpreporučljivije:

- **repeticija** (korišćenje istih subjekata – ispitanik je sam sebi kontrola) i
- **randomizacija** (ujednačavanje korišćenjem slučajaja)

Dodatne mjere i debriefing

- **Dodatne mjere:** provjera manipulacije
  - Provjera efikasnosti nezavisne varijable - obično percepcija ključnih odlika eksperimentalnog scenarija
  - Ključna uloga: pomoć pri interpretaciji rezultata, posebno ako ključna varijabla nema efekta
- **Debriefing** – što potpunije informisanje subjekata o prirodi i svrsi eksperimenta, kao i o njihovoj specifičnoj ulozi.
  - Dešava se na kraju učešća u eksperimentu
  - Posebno važno ako je ispitanik naveden da veruje da je svrha ili procedura nešto drugo nego što zapravo jeste.

Varijante eksperimentalnih istraživanja

Pravi i kvazi-eksperiment

- Pravi i kvazi-eksperiment razlikuju se po:
  1. Stepenu kontrole
  2. Realizmu okruženja

PRAVI (RANDOMIZIRANI) EKSPERIMENT

- Istraživač kontroliše:
  1. veliki broj **odlika sredine** (pre svega, NV)
  2. **ko je izložen dejstvu varijable**: slučajno dodeljuje ispitanike eksperimentalnim situacijama
    - Zato kažemo da je sprovedena **RANDOMIZACIJA**
- Tipično se izvodi u laboratorijskim uslovima
- Ključna prednost: visoka pouzdanost kauzalnih zaključaka (potpuna kontrola)
- Ključna mana: ekološka validnost (artificijelnost uslova)

Varijante eksperimentalnih istraživanja

Pravi i kvazi-eksperiment

KVAZI-EKSPERIMENT

- Prema nekim autorima, posebna vrsta istraživanja, na granici eksperimentalnih i neeksperimentalnih
- Ključna razlika u odnosu na eksperiment: **u ovim istraživanjima ne ostvaruje se jednak nivo kontrole:**
  - **Istraživač ne može da kontroliše ko je izložen dejstvu variable** – postojeće grupe ljudi su joj ili izložene ili ne (**NEMA RANDOMIZACIJE**)
    - *Dva odjeljenja u školi, dobrovoljci koji probaju lijek i ostali, organizaciona jedinica u kojoj je uvedena promjena upravljanja...*
  - **Šire značenje manipulacije** - uslov u kome se našla izvjesna grupa ili iskustvo koje je doživjela (na šta najčešće ne utiče istraživač)
    - Ali, jasno vremenski definisana i konkretna
- Primjeri:
  - istraživanje primjene novih mjera (školska reforma, nova terapija, novi propisi itd.)
  - istraživanje uticaja izvjesnih društvenih događaja

Kvazi-eksperimentalno istraživanje

- Tipično se izvodi u **terenskim, svakodnevnim uslovima**
  - * Terenski eksperimenti su većinom kvazi-eksperimenti
  - * Prirodni eksperimenti su kvazi-eksperimenti (prema nekim autorima)
- Zašto ih uopšte koristimo?
  - Ponekad su jedini način da se neki fenomen ispita, i to iz etičkih ili praktičnih razloga
    - *Da li možete da se sjetite nekog primjera?*

Pošto nema randomizacije, mora zadovoljiti jedan od dva uslova:

1. Mora imati **najmanje dvije grupe** (eksperimentalnu i kontrolnu) ILI
  2. Mora postojati **više mjerenja** (više od jednog pretesta i posttesta)
- Ključna prednost: ekološka validnost (izvodi se u prirodnim uslovima)
  - Ključna mana: manje pouzdani kauzalni zaključci

Eksperimentalni dizajn

- Da bi eksperiment bio uspešan, postoje dva ključna uslova:
  1. svi uslovi eksperimenta (odlike sredine) treba da budu konstantni, sem nezavisne/ih varijable/i
  2. subjekti treba da budu slučajno svrstani na nivoe nezavisne varijable

Cilj: *eliminirati sve mogućnosti da se opažene razlike između situacija mogu pripisati nečemu drugom sem uticaju nezavisne varijable*

- Različiti tipovi dizajna na različite načine pokušavaju da ostvare ovaj cilj

Problemi validnosti u eksperimentalnom istraživanju

Interna validnost – odnosi se na zaključak da opažena veza između NV i ZV odražava kauzalnu vezu

- Potencijalni problem: **konfundacija**

Konstruktna validnost – varijable adekvatno odražavaju konstrukte koje treba da predstavljaju

- Problem 1: **Socijalna poželjnost**
- Problem 2: **Karakteristike zahteva** (pretpostavke koje ispitanici imaju o prirodi eksperimenta)
- Problem 3: **Očekivanja eksperimentatora** (nenamerni uticaj na ispitanike i povećanje vjerovatnoće da se hipoteze potvrde)

Eksterna validnost – u kojoj meri se utvrđeni odnos može **generalizovati**

- a. na druge situacije (životni i psihološki realizam)
- b. na druge ljude

Ključne zamjerke eksperimentalnom metodu

- **Ograničena primjenljivost** – sa nekim pojavama nije moguće eksperimentisati
- **Ekološka validnost** – da li se ljudi van laboratorije isto ponašaju
  - a. Problem posmatranja **dejstva varijabli van konteksta**
    - Dejstvo jedne varijable zavisi od mnoštva drugih prisutnih u socijalnoj situaciji
  - b. Sama **eksperimentalna situacija** utiče na pojavu koja se posmatra
    - Hawthorne efekat
  - c. Ponašanje u eksperimentalnoj situaciji ne zavisi samo od unutrašnjih stanja, već od **socijalnih normi** vezanih za tu situaciju
    - Primjer: poslušnost autoritetu (Milgram)
- **Etički prigovori** – treba im posvetiti posebnu pažnju!

Etički aspekti

- Da li je uopšte etično eksperimentisati sa ljudima?
- Ne, ukoliko ogled ima štetne posledice po pojedinca i njegovu ličnost!

→ Štetne posledice: fizičko ugrožavanje, neprijatna emocionalna iskustva

Procjena dobiti u odnosu na potencijalne rizike.

- Smjernice za delovanje definišu **etički kodeksi**

Etički aspekti

- Opšte prihvaćene norme, **istraživač je dužan da:**
  - Informiše ispitanike / nadležna lica ili ustanove i pribavi saglasnost za učešće u istraživanju
  - Prihvati odluku ispitanika da odustane od učešća u bilo kom trenutku
  - Otkloni svaku predvidivu neugodnost ili štetu po ispitanika
- Ukoliko bi precizno obaveštavanje ugrozilo metodološke kvalitete istraživanja:
  - Razmotriti da li su moguće alternativne procedure
  - Koristiti uopštenije instrukcije, ne obmanjivati
  - Informisati o svim ostalim aspektima
- Ukoliko je neophodno skrenuti pažnju sa pravog predmeta istraživanja **obavezno je naknadno informisanje, diskusija i preduzimanje svih koraka da se otklone moguće posledice.**

Primjer eksperimenta

- Na koji način izborna intimidacija utiče ne izborno ponašanje glasača?
- Signaling teorija Mares and Young (2016)
- H1: Kandidati koji koriste klijentelističke metode su percipirani kao kompetentniji

Kontrola

- Nekoliko mjeseci prije lokalnih izbora 2016. godine, Kandidat X objavio je kandidaturu za gradonačelnika, predvodeći izbornu listu grupe građana. Naši novinari posjetili su njegov izborni štab kako bi razgovarali o njegovom političkom programu.
- **Novinar:** Koji je Vaš plan upravljanja ovim gradom?
- **Kandidat X:** Kao uspješan preduzetnik posjedujem neophodno iskustvo u planiranju i sprovođenju komplikovanih razvojnih projekata od kojih će građani imati samo koristi. Okupio sam grupu mladih ljudi koja je uspješna i sposobna da moje ideje pretoči u konkretne projekte. Počecemo sa rekonstrukcijom dotrajale putne infrastrukture, vodovoda i kanalizacije, ali ćemo se fokusirati i na stvaranje stimulativnog okruženja za razvoj malih preduzeća.
- **Novinar:** U vašem nedavnom TV intervjuu pozvali ste građane da izađu u na birališta u što većem broju, i da glasaju samostalno i slobodno. Želite li nešto da dodate?
- **Kandidat X:** Tačno je da sam pozvao građane da glasaju u što većem broju. Ovo je slobodna zemlja, i građani su slobodni u svojim političkim izborima.

Tretman 1

- Nekoliko mjeseci prije lokalnih izbora 2016. godine, Kandidat X objavio je kandidaturu za gradonačelnika, predvodeći izbornu listu grupe građana. Naši novinari posjetili su njegov izborni štab kako bi razgovarali o njegovom političkom programu.
- **Novinar:** Koji je Vaš plan upravljanja ovim gradom?
- **Kandidat X:** Kao uspješan preduzetnik posjedujem neophodno iskustvo u planiranju i sprovođenju komplikovanih razvojnih projekata od kojih će građani imati samo koristi. Okupio sam grupu mladih ljudi koja je uspješna i sposobna da moje ideje pretoči u konkretne projekte. Počecemo sa rekonstrukcijom dotrajale putne infrastrukture, vodovoda i kanalizacije, ali ćemo se fokusirati i na stvaranje stimulativnog okruženja za razvoj malih preduzeća.
- **Novinar:** U vašem nedavnom TV intervjuu pozvali ste građane da izađu u na birališta u što većem broju, i da glasaju samostalno i slobodno. Međutim, takođe su se u medijima mogle pročitati informacije da ste prijetili vašim zaposlenima da ćete ih otpustiti ukoliko ne glasaju za Vas. Kako komentarišete ove informacije?
- **Kandidat X:** Tačno je da sam pozvao građane da glasaju u što većem broju. Potpuna je izmišljotina da sam prijetio mojim zaposlenima otkazom ukoliko ne glasaju za mene. Ovo je slobodna zemlja, i ljudi su slobodni u svojim političkim izborima.

Tretman 2

- Nekoliko mjeseci prije lokalnih izbora 2016. godine, Kandidat X objavio je kandidaturu za gradonačelnika, predvodeći izbornu listu grupe građana. Naši novinari posjetili su njegov izborni štab kako bi razgovarali o njegovom političkom programu.
- **Novinar:** Koji je Vaš plan upravljanja ovim gradom?
- **Kandidat X:** Kao uspješan preduzetnik posjedujem neophodno iskustvo u planiranju i sprovođenju komplikovanih razvojnih projekata od kojih će građani imati samo koristi. Okupio sam grupu mladih ljudi koja je uspješna i sposobna da moje ideje pretoči u konkretne projekte. Počecemo sa rekonstrukcijom dotrajale putne infrastrukture, vodovoda i kanalizacije, ali ćemo se fokusirati i na stvaranje stimulativnog okruženja za razvoj malih preduzeća.
- **Novinar:** U vašem nedavnom TV intervjuu pozvali ste građane da izađu u na birališta u što većem broju, i da glasaju samostalno i slobodno.
- Međutim, takođe su se u medijima mogle pročitati informacije da pojedincima nudite posao u Vašim firmama ukoliko glasaju za Vas. Kako komentarišete ove informacije?
- **Kandidat X:** Tačno je da sam pozvao građane da glasaju u što većem broju. Potpuna je izmišljotina da sam nudio bonuse na plate mojim zaposlenima da glasaju za mene. Ovo je slobodna zemlja, i građani su slobodni u svojim političkim izborima

Experimental condition

	Negative vs. Neutral	Positive vs. Neutral	Positive vs. Negative
	(1)	(2)	(3)
Propensity to vote	-0.72* (3.6 - 4.32)	-1.14*** (3.18 - 4.32)	-0.42 (3.18 - 3.6)
Competence	-0.52 (4.33 - 4.86)	-0.81* (4.05 - 4.86)	-0.28 (4.05 - 4.33)
Viability	-0.3 (3.6 - 3.9)	-0.20 (3.7 - 3.9)	0.04 (3.7 - 3.6)
Gets the job done	-0.29(4.40 - 4.69)	-0.52 (4.17 - 4.69)	-0.23 (4.17 - 4.40)

Note: Mean values in parentheses. T test levels of significance ***p <0.001; **p <0.01; *p <0.05

Primjer 2

- **Kandidat za Kongres optužen za korupciju**

Ročester, Florida – Bivši gradonačelnik Adam Johnson, **Republikanac**/**Demokrata**/**(prazno)**, optužen je u petak da je koristio svoju funkciju za ličnu korist, prihvatajući mito, besplatna putovanja i pogodnosti od izvođača radova dok se grad borio da se oporavi od razaranja izazvanih nizom tornada 2010. godine.

Optužbe protiv Johnsona proistekle su iz istrage korupcije u Gradskoj upravi, koja je već rezultirala priznanjem krivice od strane dvojice bivših gradskih zvaničnika i dvojice biznismena, kao i zatvorskom kaznom za bivšeg gradskog dobavljača.

Savezna optužnica tereti Johnsona da je primio više od 180.000 dolara mita za porodični biznis u zamjenu za zastupanje interesa lokalnog biznismena koji je nakon tornada 2010. godine obezbijedio milionske ugovore sa gradom.

Johnson nije odmah odgovorio na pozive upućene na njegov mobilni telefon, kojima se tražio komentar na optužnicu.

- Mean values for the seriousness of a crime committed were (8.13) for the democrat, (8.74) for the republican and (8) for the candidate with no party affiliation.

- HVALA